

2020 • JULI

MARIËNBURG

JAAR 37 • 03

MAGAZINE

VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN

OVER VERLOSSING VOLGENS DREWERMANN

GOED, BETER, BEST

GETUIGEN VAN DE GEEST

BARRIÈRES SLECHTEN

LEIDERSCHAP GEVRAAGD

ALS GOD NIET EEN PERSOON IS

COL OF ON

MARIËNBURG MAGAZINE VAN
EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN
IS EEN UITGAVE VAN MARIËNBURG,
VERENIGING VAN KRITISCH
KATHOLIEKEN, EN VERSCHIJNT
VIJF MAAL PER JAAR. OVERNAME
VAN ARTIKELLEN IS TOEGESTAAN NA
OVERLEG MET DE REDACTIE.

© 2020 MARIËNBURG
ISSN1878-8734

WEBSITE

www.marienburgvereniging.nl

REDACTIE

eindredacteur: Arthur van Tongeren

redacteuren:

Leon Goertz

Ad Krijnen

Jacques van Leeuwen

Ria Schoenmakers – van Osch

REDACTIE-SECRETARIAAT

Lidy Verdegaal

redactie@marienburgvereniging.nl

VORMGEVING

N-ything Design, Boxmeer

DRUK

Rekafa drukkers, Venlo

LIDMAATSCHAP / ABONNEMENT

Lidmaatschap van Mariënburg inclusief
abonnement op Mariënburg Magazine:
€ 35,- per jaar.

Abonnement zonder lidmaatschap:

€ 25,- per jaar.

Proefabonnement: 3 nr's voor € 15,-

Losse nummers: € 5,-

Aanmelden bij het secretariaat of via de
website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68

BIC-code: NLRABO2U

Mariënburg is ANBI erkend.

BESTUUR MARIËNBURG

Harrie van den Akker, voorzitter,
06-48590171

Ed Schreurs, lid, 0499-376480

Michel Besnard, lid, 040-2810073

Riet Bos, penningmeester, 06-43928591

Nicole Buijtendijk, secretaris, 030-2751989

bestuur@marienburgvereniging.nl

SECRETARIAAT

Het Fort 29

5581 AB Waalre

040-8442967

secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

NIET LOS VERKRIJGBAAR

Mijmeringen over verlossing, in de geest van

Drewermann | HUUB SCHUMACHER

07

GOED, BETER, BEST

RIA SCHOENMAKERS - VAN OSCH

09

GETUIGEN VAN DE GEEST DIE IN ONS

LEEFT

TOM VAN DEN BELD

12

LEIDERSCHAP GEVRAAGD

Doe je mee?

LEON GOERTZ

16

RELIGIEKRITIEK VORMT EEN
ONDERDEEL VAN HET HUMANISME

THOMAS SEITERICH

18

HET SLECHTEN VAN BARRIÈRES

BERT LAEYENDECKER

21

ALS GOD NIET EEN PERSOON IS

HANS VAN DER HORST

EN VERDER...

11 Erik Jurgens: Klerikaal of seculier

12 In Memoriam Leon Goertz (1939 - 2020)

15 Lezers schrijven: Christelijk

23 Kritische schrijvers

24 Huub Schumacher: Slapen op de rug van een tijger

ADAM, WAAR BEN JE?

In de voorbije coronamaanden was er volop aanleiding én tijd om te reflecteren over ons bestaan. Gebonden aan huis, verbannen van de Dam, herdachten wij het einde van een andere ramp. En dat we nu al weer 75 jaar vrij zijn. Maar nu was onze vrijheid mooi foetsie, al was het dan omwille van elkaar. Hoe heeft het zo ver kunnen komen? De analyses liegen er niet om: het komt door onze leefstijl en door het economische model van productie door de goedkoopste loonslaven waar ook ter wereld. Het resultaat is een wereldomspannende kluwen van transportketens met ook nog eens een ongebreidelde reislust. Voor een paar tientjes een weekendje stappen in Dublin of een weekje naar een Spaanse Costa, voor een paar honderd euro naar Thailand of Peru. Omdat het kan, of kon. En dan is er nog de opwarming van de aarde, de slinkende biodiversiteit, en de stikstofcrisis.

Ik moet onwillekeurig aan de toren van Babel denken, aan de overmoed van de bouwers, van ons mensen, op jacht naar meer en hoger – in modern jargon: *the sky is the limit*. Of toch: *the sky was the limit*? Keert de wal het schip? Gaat onze wereld er anders uitzien? Alles dichterbij huis, minder reizen, meer online. Niet alleen omdat het kan, maar vooral omdat het moet.

In het *Lied van de Aarde* van Huub Oosterhuis, gezongen tijdens de 1000 Stemmen Zangdag van oktober 2018, klaagt de mens God aan over de chaos, de dood en het verderf op aarde. “Hoe lang nog kunt gij aanzien dat wij zijn die wij zijn?” God vraagt zich af: “Wat had ik kunnen doen en heb ik niet gedaan?” En houdt ons voor dat wij vrij zijn geschapen, niet ten kwade, maar met een geweten dat licht van duisternis scheidt, en met kennis van goed en kwaad. Nadat de mens van de appel heeft gegeten en zijn naaktheid heeft ontdekt, roept God: Adam, waar ben je? Wat heb je gedaan?

Het *Lied van de Aarde* sluit af met: Aarde. Deze. Enig denkbare. En niets is nog af. Maar hier en daar mensen en steeds meer en overal mensen die doen wat vandaag nog gedaan moet. Die langzaam maar zeker de aarde opdelfen uit de onderste afgrond. – Dat wij zulke mensen worden.

- VERSPREID MARIËNBURG MAGAZINE ONDER UW FAMILIE, VRIENDEN EN KENNISSEN
- ALS LID KUNT U EENS EEN PROEFNUMMER LATEN TOESTUREN NAAR EEN BELANGSTELLEND
- GEEF EENS EEN ABONNEMENT CADEAU

Het eerstvolgende nummer verschijnt september 2020. Bijdragen uiterlijk 9 augustus aan het redactie-adres.

TER-
ZIJ-
DE

NIET LOS VERKRIJGBAAR

MIJMERINGEN OVER VERLOSSING, IN DE GEEST VAN DREWERMANN

In het altaarmissaal staat het talloze keren, en ik hoor het uit de mond van huidige priesters o zo vaak als de grootste vanzelfsprekendheid en zonder verdere toelichting beweerd worden: 'Wij zijn door Christus verlost.' Ik weet niet of het bij u zo is, maar bij mij komt dan acuut de gedachte naar boven: hoe zou dat nou bij mensen overkomen? Die klapperen toch met de oren en weten toch op geen stukken na wat ermee bedoeld wordt!?

“Ja, ik geloof wel in God”, zei mevrouw Aalberse, “maar ik kan God niet geloven. In de Bijbel”, zo ging ze verder, “staat dat God liefde is en dat zeggen ze in mijn kerk ook. Ik wil dat wel geloven, maar in mijn kerk merk ik daar niets van. Ik doe alles precies zoals het hoort. Ik bid, ik ga naar de kerk, ik help mensen, maar er is niemand die nou eens aan mij vraagt: ‘Hoe gaat het met jou? Hoe voel jij je nou?’ Soms denk ik wel eens: Ik moet verdorie eerst zelf een arm breken, misschien dat ze dan eindelijk eens zouden vragen hoe het met me is. Ik voel me in de steek gelaten, van binnen voel ik me zo koud als steen, zo afgewezen als wat. Toen ik er dan

eens een keer over begon, kwamen ze aanzetten met adviezen voor wat ik moest doen. Maar wie *luistert* er nou eens naar mij! Dat komt maar nooit. Bah, ik doe de laatste tijd daarom maar net alsof het wel goed met me gaat.”

Nog altijd vind ik dit een prachtig stukje tekst waarmee Matthias Beier, een uitstekend vertolker van Drewermanns denken, in zijn boek *Religie zonder angst en geweld. Hoofdpijnen van Eugen Drewermanns theologie van de menselijkheid* (Skandalon 2011) zijn lezer wil inleiden in het denken van Eugen Drewermann over Gods verlossende kracht.

ARM MENS

Arm mens, die mevrouw Aalberse met haar ‘Ja, ik geloof wel in God, maar God kan ik met geen mogelijkheid geloven’. Het blijft allemaal nog koud en afstandelijk als ze zegt ‘Ja, ik geloof wel in God ...’. Maar zo gauw ze zegt: ‘Ik kan God met geen mogelijkheid geloven’, is ze er ineens zélf mee gemoeid! Hier wordt God ineens háár God... maar, ocharm, die is zo’n verschrikkelijk probleem voor haar omdat ze voor zichzelf één en al probleem is. God met zijn verlossende warmte kán er niet zijn, omdat ze er voor zichzelf niet is! God voelen, en je tegelijkertijd van Jan en alleman verlaten voelen, gaat met geen mogelijkheid samen.

BOTER AAN DE GALG

Er wil mee gezegd zijn: de theologie, de pastor, de predikant, mijn kerk, kan met gloed beweren dat we door God/Christus verlost zijn en er ook nog bij vertellen dat God liefde is, maar als ik niet kan voelen dat geloof in God eraan bijdraagt dat

OVER DREWERMANN

ik beminnenswaard ben, me als een verlost mens kan voelen, er helemaal mag zijn, ja, móét zijn, dan zijn alle preken over Gods verlossing boter aan de galg. Eerst moet ik zelf liefde voelen want daarin immers gebéúrt God nou net. Pas in de liefde die ik van de ander krijg lacht verlossing me toe.

Mijn eerste vraag, volgens Drewermann, is dan ook niet of God er is. Mijn primaire vraag is: 'zien jullie mij, mag ik meedoen voor jou?' En die hunkering naar waardering, naar meetellen, is het die ons op de gedachte brengt naar God te vragen, want mijn diepste en grootste verlangen is: om – wat vreemd gezegd misschien – voor altijd/voor eeuwig bemind te worden, het verlossingsgevoel moet onvoorwaardelijk zijn.

God kan dan ook voor iemand pas gaan leven, reliëf krijgen, gebeuren, als hij liefde ervaart; als mensen hem zeggen of door wat dan ook laten blijken: wij zijn blij met jou!

VERLOSSENDE LIEFDE GEEFT BODEM

Niets anders dan liefde, aldus Drewermann, kan zorgen voor de onmisbare bodem waarop je als mens moet kunnen staan. Alleen liefde zet je op de been en kan jou laten groeien, liefde maakt je los, verlost je, geeft je vleugels. Op al het andere, zegt hij, kun je niet rekenen; al het andere is ambivalent. Het enige waar jij en ik het van moeten hebben is de liefde. Liefde verlost je van de gedachte dat je te midden van al die onzekerheden in het leven – en daar horen vreugde, pijn, leed, verdriet, ziekte en doodgaan ook bij – niet van oneindige waarde zou zijn! Je moet er niet aan denken dat je het moet stellen zonder deze verlossing die de ander je kan geven.

IN EEN DAAD VAN ONTFERMING KOMT IETS ABSOLUUTS MEE

Intussen gebeurt hier iets bijzonders: door jouw genegenheid voor mij – en die is verlossend – ga ik mezelf van absolute waarde vinden. Vanuit mezelf zou ik me nooit zo zien, maar omdat jij dat wél in mij ziet, kan ik dat voor het eerst ook van mijzelf gaan voelen. Dat is vreemd, heel vreemd...! Door jou krijg ik perspectief op iets oneindigs, terwijl ik weet dat het met jou 'n keertje ophoudt, jij bent sterfelijk! En ja, dat ook: ik die jou bemin, realiseer me dat ook ik maar sterfelijk ben. Hoe vreemd: wij geven aan elkaar iets oneindigs, iets absoluuts, terwijl we donders goed weten dat 'we er maar even zijn, begrensd'! Hier, op dit punt, gaan mensen die dat woord misschien nog alleen als woord in hun rugzak

EUGEN DREWERMANN (GEB. 20 JUNI 1940 TE BERGKAMEN, NABIJ DORTMUND) IS EEN DUIJS THEOLOGOOG, PSYCHOTHERAPEUT EN SCHRIJVER.

ALS PRIESTER, PREDIKANT EN HOGLERAAR THEOLOGIE HEEFT HIJ HEEL WAT MET ZIJN KERK MEEGEMAAKT. OP ALLE FRONTEN WERD HIJ GEKORTWIEKT. HIJ WERD ALS HEEL BEDREIGEND ERVAREN VOOR HET INSTITUUT KERK. DAT INSTITUUT ZOALS WIJ DAT VAN VROEGER KENNEN IS GEBAAKT BIJ DUIDELIJKHEID, VASTE VOORSTELLINGEN, INDELINGEN. WE KENNEN DAT NOG UIT DE *OUDE KATECHISMUS*. DIE WIST JE PRECIES TE VERTELLEN WIE EN WAT GOD WAS, WAAR HIJ WOONDE, WAT JE ALS MENS MOEST DOEN OM BEVRIEND MET HEM TE BLIJVEN, HOE GELOOF EN KERK IN ELKAAR ZATEN ENZ.

VOOR DREWERMANN IS DAT DE DOOD IN DE POT. IN ZIJN OGEN KUN JE JE ALS KERK NIET MÉÉR VAN MENSEN VERVREEMDEN DAN DOOR OP DIE MANIER MET GOD EN GELOVEN OM TE GAAN. ALLES, MAAR DAN OOK ALLES HEEFT HIJ GEDAAN (EINDELOOS VEEL COLLEGES EN VOORDRACHTEN GEGEVEN, ONVOORSTELBAAR VEEL BOEKEN GESCHREVEN EN NOG VEEL MEER) OM 'GOD EN GELOVEN', IK NOEM HET MAAR EVEN ZO, 'TE VERMENSELIJKEN', VLOEIBAAR TE MAKEN ALS EEN HEILZAME EN VERLOSSENDE KRACHT. LIEFDESKRACHT DIE INWONING ZOEKT IN MENSENHARTEN EN, GEHOLPEN DOOR 'S MENSEN BEREIDHEID, VERDER EN VERDER, VAN MENS TOT MENS, OVER DE WERELD WIL GAAN.

IN ZIJN BOEK *KEERPUNTEN*, WAARIN HIJ DE KERNPUNTEN VAN ZIJN OVERTUIGING BIJ ELKAAR ZET, NOEMT HIJ TWEE ZAKEN DIE FUNDAMENTEEL ZIJN VOOR GEZONDE RELIGIE:

- 1) GOD MOET JE INNERLIJK VERSTAAN.** GOD LAAT ZICH NIET DOCEREN, MAAR IS TE ERVAREN IN DE GOEDHEID EN LIEFDE VAN MENSEN.
- 2) DE TOEZEGGING VAN ONVOORWAARDELIJKE VERGEVING.** JEZUS' BEVRIJDENDE BOODSCHAP IS DAT JE DOOR DE ONTMOETING MET IEMAND DIE JE VERTROUWT JEZELF MET AL JE TEKORTEN TOCH IN DE OGEN DURFT ZIEN EN GEACCEPTEERD WEET. DAT BRENGT JE WEER BIJ JEZELF TERUG EN JE KUNT WEER VERDER. HET CHRISTENDOM IS DE RELIGIE VAN DE VERLOSSING!

SINDE PAUS FRANCISCUS LIJKT DE KERK SPIJT TE KRIJGEN VAN WAT ZE DREWERMANN HEEFT AANGEDAAN!

FOTO

© STOCK

hadden zitten, vermoeden dat er via, in, de kwetsbare liefde van de ander iets goddelijks, iets van God, naar hen reikt, hen omarmen wil. Ja, dat ze in diepste wezen aan Iets, aan Iemand Oneindigs toebehoren. Onder, doorheen de verlossing die ik van de ander ervaar voel ik een oneindige, goddelijke bedding van goodwill die zich op deze concrete nabije wijze voor mij vertaalt. Gods verlossing blijkt niet los verkrijgbaar. Deze gebeurt doorheen jouw goedheid naar mij en door de mijne naar jou. Schillebeeckx spreekt hier van bemiddelde onmiddellijkheid. God verlost jou onmiddellijk, maar Hij doet dat, bemiddelt, door het verlossend handelen van mensen naast je.

ONDER EEN DICTGETIMMERD PLAFOND

Ik hoor u nu denken: zo kun je het inderdaad voelen ja, en daar zijn ook heel veel mensen die zo voelen en denken, jij en ik ook wellicht. Maar er zijn er tegenwoordig ook zo gigantisch velen die wel degelijk liefhebben, maar daar met de beste wil van de wereld toch geen God bij voelen of denken.

Klopt! Samen met Charles Taylor zal Drewermann beklemtonen dat sinds de Verlichting (1700/1800) velen leven onder een dichtgetimmerd plafond. Dat verwingt mensen, want van oorsprong zit er in alle mensen de religieuze gevoeligheid voor het goddelijke, de openheid voor die grenzeloze goodwill naar hem. Was vóór de Verlichting

die openheid vanzelfsprekend, nu hangt het van de mens af of hij die openheid wel of niet heeft. Maakt dat wat uit? Nou en of! vindt Drewermann. Als kenner van de menselijke psyche vindt hij de openheid van een mens voor God fundamenteel voor diens geestelijke gezondheid. En hij zal iedereen zeggen: pas door zelf concreet een verlossende mens te zijn naar de wereld om je heen en pas doordat anderen ook naar jou concreet verlossend zijn, kun jij je een verlost mens gaan voelen. Mede door ieders verlossende handen wordt 'De Schoot van Ontferming die God is' concreet en reëel.

GEEN VROME FANTASIE

Dat de Verlossende God zich zó volledig uitlevert in mensenhanden! We zullen er wel nooit over uitgedacht raken. Hoe onwaarschijnlijk het misschien ook klinkt, voor Drewermann is dit geen vrome fantasie, niet slechts een wensdroom. Voor hem vindt deze vorm van denken over Gods verlossing zijn fundament in die historisch te dateren figuur van Jezus van Nazaret. Deze, zo getuigen de geschriften over hem, bemiddelde Gods verlossing voor 100%. Jezus wordt met recht genoemd 'de gestalte van God'. Hij heeft zichzelf aan ons prijsgegeven ten einde toe. In hem werd Gods menslievendheid concreet. ●

God met zijn verlossende warmte kán er niet zijn, omdat ze er voor zichzelf niet is

BEST

BETER,

GOED,

We weten het zeker, geen beter land om in te wonen: we scoren hoog op de geluks-ladder, onze cultuur is onovertroffen met haar tolerantie, vrijheid, democratie en mensenrechten. Kom daar eens om in menig buitenland.

Alle reden tot trots? Met een beetje nadenken weet je al dat er heel wat valt af te dingen op onze zelfgenoegzaamheid. Geert Mak praat mij bij. Een mislukt Europees project, een schrijnend, onoplosbaar vluchtelingenprobleem, waarbij maar al te vaak de andere kant op wordt gekeken. Een bankencrisis die ogenschijnlijk tot het verleden behoort, maar de schuldenlast niet heeft verminderd. Een plasticbelt waar we niet omheen kunnen en een klimaatprobleem met torenhoge lasten. Zijn we wel zo geslaagd in onze cultuur waar de vrije markt elk probleem zal oplossen?

CULTUUR

“Wat is natuur nog in dit land? Een stukje bos, ter grootte van een krant, een heuvel met wat villaatjes ertegen.” zegt de dichter J.C. Bloem (1887-1966). En we moeten hem gelijk geven. Weilanden zonder koeien. Aangelegde parken. Wild dat zich niet als wild mag gedragen en stenen tuintjes die vogelstand en afwatering tegenwerken. We zijn met velen en dat betaalt zich uit.

Ook onze cultuur is geen geoliede machine. Tal van nieuwkomers met verrijkende inzichten en bijdragen, maar met even zoveel problemen. Elke dag opnieuw worden we met de verschillen geconfronteerd.

Cultuur, een groter containerbegrip is nauwelijks denkbaar.

Ja, wat valt er eigenlijk niet onder? Alle uitingen van menszijn: taal en religie, bouwen en wonen, gedrag bij rouw en ritueel, feest en muziek. Al onze gewoonten en gebruiken. We treffen ze aan bij onze geboorte, dragen eraan bij in ons leven. We bekijken de wereld vanuit een aangeboden perspectief, diep geworteld en gevormd door onze eigen *Sitz im Leben*.

WAT IS GOED?

Het goede heeft een lange geschiedenis, net als het kwade overigens.

In de Griekse oudheid, toen de blik van de filosofen zich geleidelijk wat minder op de natuurverschijnselen richtte en de mens in het vizier kwam met zijn hebbelikheden, komen we het goede als een grootheid tegen. Bij Plato als een abstracte idee, bij zijn beroemde leerling Aristoteles werd het vooral een deugdenleer, praktisch en doelgericht. Goed gedrag, deugd, toont zich na veel oefenen in het midden van twee uitersten. Zo bevindt zich een moedig mens tussen overmoed en lafheid; het klassieke voorbeeld.

Het christendom was lange tijd de bron bij uitstek om ons het goede bij te brengen, en gaat daar onversaagd mee door. Het moet zich intussen meten met tal van andere religies binnen de landsgrenzen. Gelovig of niet, het hele maatschappelijk krachtenveld draagt bij aan onze waardeschaal. Het waarden- en normendebat gaat ervan uit dat wij op één lijn horen te zitten.

En dan wordt het moeilijk.

FOTO

© STOCK

WAT IS BETER?

Is er een basis, een fundament, om anderen te overtuigen van ons gelijk? Kunnen wij uitleggen aan elkaar waarom de ene levensbeschouwing beter zou zijn dan de andere? Hebben wij een poot om op te staan in het cultuurdebat? Kunnen we hardmaken dat iets wat wij voor onszelf voetstoots aannemen goed of zelfs beter is? Misschien vindt u het een onzinnige vraag. Toch is het minder onzinnig dan het lijkt, moeilijker ook. Je komt onmiddellijk in de problemen. Waarom, met welk recht beweren dat onze cultuur beter zou zijn; onze opvattingen, gewoonten, gebruiken, onze beginselen, hoger gewaardeerd moeten worden? Als we het al niet zeggen dan stralen we het toch uit, zeker in ons contact met een niet-westerse beschaving.

Het is geen nieuw probleem, maar wel een met taaie wortels. Is er wel een beter? Wie geïnteresseerd is verwijs ik graag naar: *Over de waarde van culturen* (1976). Ton Lemaire, filosoof en antropoloog, doet daar een grondige poging tot vergelijk, zonder te vervallen in het relativisme van 'het maakt niet uit, alles is goed', of de hoge toon van 'wij hier in het Westen hebben de beste cultuur te pakken'. Hij brengt daarvoor onder andere in stelling de mate van productiviteit, ecologische aanpassing en de natuur van de mens – met zijn rationaliteit als overkoepelend thema – en komt tot een model, een soort utopische samenleving die eigenlijk nergens wordt gehaald.

Het maakt bescheiden.

WAT IS BEST?

Een bundel teksten onder de titel *Overtuigd en toch onzeker* (uitgave van het Thijmgenootschap 2019), over de rechtvaardiging van onze moraal, trof mij in dit verband. Het gaat om een specifiek onderdeel van het veelomvattende cultuurbegrip, om de vraag naar het fundament van onze moraal. Een vraag, misschien wel geboren uit angst om het verlies

Kunnen we hardmaken dat iets wat wij voor onszelf voetstoots aannemen goed of zelfs beter is?

van wat ons dierbaar is. Er zijn deskundigen aan het woord. Duidelijk is, alle auteurs zijn het hierover eens, dat wat wij goed noemen niet via wetenschap te achterhalen is. Ook de waarheid van onze morele uitspraken valt niet te claimen, is niet eenduidig te maken.

Er zitten zowel persoonlijke, subjectieve kanten aan als objectieve, voor iedereen geldige, te vergelijken met ons esthetisch oordeel. Je staat daarbij enerzijds op afstand naast anderen, maar het kunstwerk raakt je ook persoonlijk. Wijzelf brengen de waardering aan.

Voor Kant zijn wij uitgerust met een aangeboren moreel plichtsgevoel. Voor Nietzsche komt moraliteit voort uit angst. Andere filosofen nemen vooral de gevolgen van ons handelen serieus, of maken daarbij het aantal mensen dat er baat bij heeft tot maatstaf van ons gedrag. Een duivels dilemma, het voltrekt zich onder onze ogen in de coronacrisis. *De Volkskrant* kopt: "Red je de meest kwetsbaren of kies je voor het levensgeluk van zoveel mogelijk mensen?" Wie het weet mag het zeggen.

De gewone man voelt zich nog het beste thuis bij een intuïtief, spontaan aanvoelen van goed en kwaad, zonder de daarbij gevraagde zekerheid. De praktijk leert wat we al van Confucius weten en ook bij het christendom tegenkomen: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt....'

Je zult het in de discussie nooit winnen van de verstokte betweter. Toch ben je geen roepende in de woestijn. Er is altijd een mate van overeenstemming met andermans bevinding. Het laatste woord is nooit gezegd.

Onze morele overtuigingen staan niet in de sterren geschreven, maar zijn door ons gemaakt. Kwetsbaar en tijdgebonden. ●

GETUIGEN VAN DE GEEST DIE IN ONS LEEFT

DIT WAS DE TITEL VAN HET MANIFEST WAARMEE MARIËNBURG ZICH IN 1983 AAN DE WERELD LIET ZIEN. KORT GELEDEN HEBBEN WIJ HET PINKSTERFEEST MOGEN VIEREN, HET FEEST VAN DE GEEST VAN GOD. NIET HET MEEST POPULAIRE FEEST VAN DE KERK, MAAR WEL EEN HEEL BELANGRIJKE GEDENKDAG. ZONDER DE 'BEGEESTERING', HET VUUR VAN DE GEEST VAN GOD, ZOU HET VERHAAL VAN JEZUS CHRISTUS NIET WERELDWIJD ZIJN VERSPREID EN ZOU HET CHRISTENDOM GEEN WERELDGODSDIENST ZIJN GEWORDEN. HET IS DUS NU EEN GOED MOMENT OM OVER DIE HEILIGE GEEST EENS WAT DIEPER NA TE DENKEN.

Wie is die 'heilige Geest'? In ieder geval niet de meest gemakkelijk te begrijpen persoon van de Drie-eenheid. Pinksteren is niet voor niets een 'lastig feest'. Maar zo kennen wij de heilige Geest: als de derde persoon van de heilige Drie-eenheid.

Nu is het opvallend dat we de Geest van God kennen vanuit de Schrift, terwijl we de Drie-eenheid noch in het Oude noch in het Nieuwe Testament als zodanig tegenkomen. Kennelijk is die Triniteit een later uitvloeisel van het theologisch denken over God. Maar de Geest van God laat zich wel op heel veel plaatsen in de Bijbel zien. Daar komen we straks op terug, maar eerst even over die Drie-eenheid.

BEELDEN VAN GOD

Als gesproken wordt over de Vader, de Zoon en de Geest, wordt verwezen naar drie aspecten van God. In de tradi-

tionele theologie worden deze aangeduid als 'personen'. Hoewel het een mysterie betreft, hebben gelovigen toch steeds de neiging gehad zich hiervan een enigszins begrijpelijke voorstelling te maken. Antropomorfe beelden waren daarbij haast onvermijdelijk. De relatie tussen de Vader en de Zoon werd als het ware biologisch voorgesteld, zeker in de iconografie. Met de Geest wist men zich wat minder raad, de duif werd het meest gebruikte beeld voor de Geest. Er zijn echter ook voorstellingen bekend waarin de Geest wordt afgebeeld als een menselijk persoon, een jonge man of vrouw, zoals in de kerk van het kartuizerklooster Cartuja de Miraflores onder Burgos in Spanje. Maar het is maar behelpen met deze beelden. Dat zijn we ons wel bewust. God is en blijft een mysterie. Hoe zouden we dat prachtige en diepzinnige mysterie toch iets kunnen verhelderen? Het Latijnse, oorspronkelijk uit het Etruskisch stammende 'persona' betekent 'masker', 'rol', 'karakter'. Deze

term uit het theaterspel geeft dus de manier aan waarop iemand zich laat zien. Als we het dan hebben over de Drie-eenheid, dan laat 'persoon' de manieren zien waarop de mysterieuze God zich aan ons mensen toont. Als de goede Vader uit wie wij voortkomen en die ons draagt en steunt in ons leven, als de Zoon, zijn Woord dat ons zegt hoe Hij wil dat wij ons leven inrichten, en als de kracht, het elan, de vurigheid, kortom de Geest die van Hem uitgaat en ons doet leven. In de Geloofsbelijdenis wordt hij de 'Levendmaker' genoemd. Deze beelden zijn misschien wat begrijpelijker dan de traditionele beelden van drie individuen in één persoon.

DE GEEST VAN GOD

De Geest van God als kracht, vuur, elan kennen we, zoals gezegd, in eerste instantie uit de Schrift, zowel uit het Oude als het Nieuwe Testament. Al meteen in de eerste verzen van Genesis komt de Geest ter sprake: "In het begin schiep God de hemel en de aarde. De aarde was woest en leeg; duisternis lag over de diepte, en de Geest van God zweefde over de wateren". Het verhaal kondigt aan wat God gaat doen, namelijk zijn schepping 'begeesteren', zijn Geest zal de nog woeste schepping levend maken. De Geest van God wordt ook zijn 'adem' genoemd. Als God de mens scheidt, blaast Hij zijn adem in de neus van de mens en maakt Hij hem op die manier levend.

Ook elders in dit Eerste Testament is sprake van de Geest van God. De dichter van psalm 51 zegt: "Verstoot mij niet, weg van uw gelaat, neem uw heilige geest niet weg van mij, Heer, geef mij de vreugde van uw verlossing. Sterk mij met uw grootmoedige geest."

In Jesaja 44:3 laat God de profeet tot Jakob zeggen: "Ik zal mijn geest uitstorten over uw nazaten, en mijn zegen over uw telgen." En op nog heel veel andere plaatsen verschijnt hier de Geest van God.

DE WERKZAME GEEST

In het Nieuwe Testament is de Geest van God voortdurend aanwezig en wordt altijd in verband gebracht met Jezus. De evangeliën laten zien dat in het leven van Jezus zelf Gods Geest vanaf het eerste moment werkzaam is. In het eerste hoofdstuk van Matteüs lezen we: "Zijn moeder Maria was verloofd met Jozef, en voordat ze bij elkaar gingen wonen, bleek zij zwanger te zijn van de heilige Geest" (vs 18). En Jozef wordt gerustgesteld: "Jozef, zoon van David, wees niet bang uw vrouw Maria bij u te nemen, want wat bij haar tot leven is gewekt, is van de heilige Geest" (vs 20). Hier wordt gezegd dat deze zwangerschap zo bijzonder is, omdat van meet af aan, zelfs in de baarmoeder, de Logos vergezeld gaat

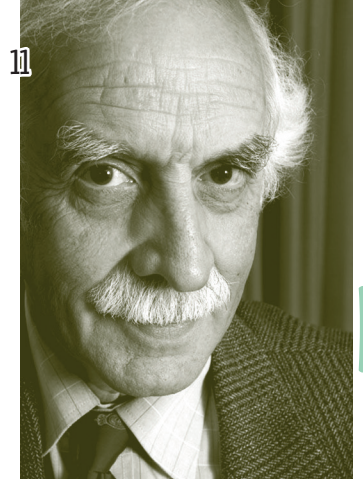
De Geest die van God uitgaat en ons doet leven, wordt in de Geloofsbelijdenis de 'Levendmaker' genoemd

van de Geest. Het zijn twee verschijningsvormen van de Ene, die onscheidbaar zijn. Ongeveer hetzelfde kunnen we lezen bij Lucas (1: 15 en 1:35).

Bij de doop van Jezus door Johannes de Doper is de kracht van Gods Geest duidelijk aanwezig (Mc 1:8; Lc 3:16 en 21-22; Joh. 1:32-33). In de prediking van Jezus blijkt meerdere malen dat hij de heilige Geest onverbrekkelijk met zijn boodschap verbonden acht (Mt. 12:32 en 28:19; Mc. 13:11; Lc. 11:13 en 12: 10-12; Joh. 7:37-39, 14:25-26 en 20:21-22).

In de Handelingen van de Apostelen komt de heilige Geest volop ter sprake. Dat was ook nodig, want Jezus zelf was niet meer lijfelijk bij hen en daarom hadden zij de kracht van Gods Geest meer dan ooit nodig. Na veertig dagen van wanhoop en het-niet-meer-weten kwam de Geest over hen: "Zij raakten allen vol van de heilige Geest en begonnen te spreken in vreemde talen, zoals de Geest hun ingaf" (Hand. 2:4). Wat we moeten denken van de 'vurige tongen' en het spreken in vreemde talen, is niet duidelijk. Maar het zijn wel prachtige beelden van mensen die 'laaiend' enthousiast zijn, en als je maar vurig genoeg bent, begrijpt iedereen je wel. Dat zal er aan de hand zijn geweest.

Op nog talrijke plaatsen in de Handelingen en in de brieven van Paulus is de heilige Geest aanwezig. In dit verband zou het te ver voeren ze allemaal op te noemen. Maar lees de teksten en u zult ze vinden en ze zullen u inspireren. ●

ERIK JURGENS

KLERIKAAL OF SECULIER?

Moeilijke woorden die eeuwenlang de verhouding tussen de kerk en de wereldlijke (seculiere) overheid bepaalden. We gebruiken nog de uitdrukking "naar Canossa gaan" voor 'zich onderwerpen'. Dat gebeurde in 1077. De Duitse Keizer Hendrik IV onderwierp zich in het stadje Canossa persoonlijk, in boetekleed, aan paus Gregorius VII die hem in de ban had gedaan. De strijd ging om het recht bisschoppen aan te stellen. De overheden in Europa vonden dat zij dit mochten doen, de paus dacht daar begrijpelijkerwijs anders over. Helemaal is de kwestie nooit opgelost, tot het Verlichtingsdenken op scheiding van kerk en staat aandrong. In 1796 besloot onze Bataafse Republiek daartoe, onder invloed van de Franse Revolutie en de bezetting van Nederland. Het duurde even voordat dit werkelijkheid werd.

De katholieke kerk kon zich nog niet vrij organiseren. Aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog (1568) kwamen onze gewesten immers onder reformatorisch bewind. Geen ruimte voor anderen, behalve in schuilkerken. Pas de grondwet van Thorbecke in 1848 schiep vrijheid van openbaar belijden. Daarvoor bestond alleen vrijheid "van godsdienstige begrippen", dus om een overtuiging te hebben. Toen in 1853 de bisschoppelijke hiërarchie werd hersteld kwam er fel protestants protest, en Thorbecke moest aftreden. Enigszins begrijpelijk, want prompt gingen de bisschoppen zich bemoeien met de hele samenleving.

Klerikalisme noemen we dit willen heersen. Het zit in de kerken, vooral ook in de roomse kerk, ingebakken. Raar, want degene in wiens Naam ze zeiden dat te doen had zelf gezegd dat hij kwam om te dienen: "Wie bij jullie een eerste wil wezen zal jullie dienstknecht zijn, zoals de mensenzoon niet komt om gediend te worden, maar om te dienen" (Mat. 20:27-28). Nou, daarvan is in de kerkelijke historie weinig te merken, al noemt de paus zich *servus servorum Dei*, dienaar van Gods dienaren. De wenken komen van bovenaf. Dus wie de bisschoppen benoemde oefende macht uit. En die bisschop benoemde weer de pastoors. De kerk als machtsinstituut. De kloosterordes waren daarbinnen vrijhavens, die wel weer grote eigen macht konden uitoefenen.

Die heersende kerken bemoeiden zich niet alleen met je zielenleven, maar ook met je dagelijks bestaan. Er werden grootschalige kerkelijke organisaties opgezet, voor alle sectoren van het leven. En wee het staatsbestuur dat poogde toch het laatste woord te hebben. Dat werd schrijnender naarmate de staat steeds meer een democratische instelling werd en de r.-k. kerk niet: de macht bleef bij de hiërarchie, tot op de huidige dag. Voor een instelling die zegt te willen dienen, niet te heersen, toch wel curieus.

Tegen die greep van de kerk op het openbare leven ontstond steeds groter verzet, met name in katholieke landen, Frankrijk voorop. Norm is daar sinds 1903 de 'laïcité', de seculariteit, van het openbare leven – zie de hoofddoekjes-kwestie. Ben je als katholiek tegen kerkelijke machtsaanspraken, dan ben je antiklerikaal. Nu nog. Dat is dus iets anders dan antipaaps: je bent – zoals ikzelf – tegen die machtsaanspraken, maar niet tegen het geloof in de dienende mensenzoon. Dat kan dus.

COLU
MN.

† IN MEMORIAM LEON GOERTZ

(1939 - 2020)

Op 26 mei 2020 overleed Leon Goertz. Vanaf het eerste nummer, in maart 2009, was hij redacteur van ons blad, dat toen de opvolger was van *MV-Nu*. Leon was lid van de Congregatie der Passionisten. Hij was 43 jaar parochiepastoor, eerst in Duitsland, later in Moordrecht en Renkum. En pastor bleef hij, ook na zijn emeritaat in 2008, toen hij weer in Limburg was gaan wonen.

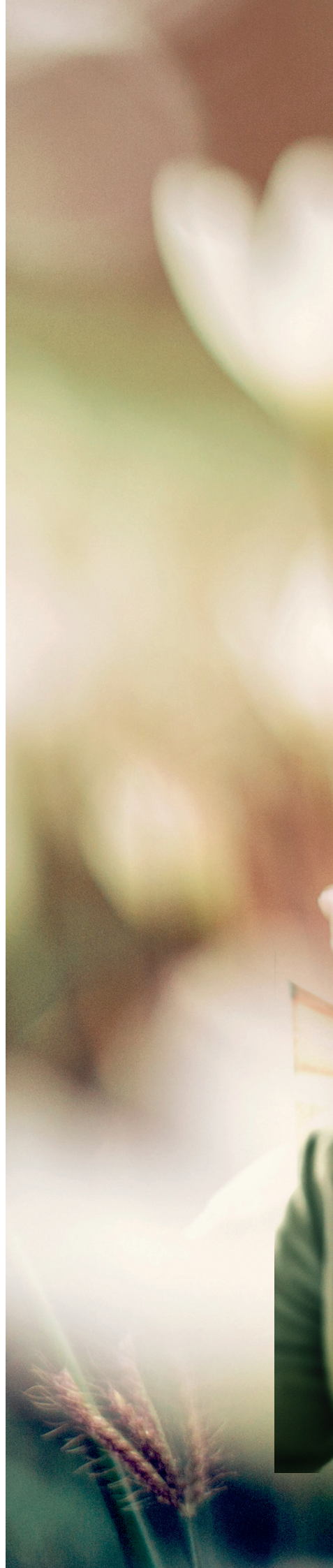
Naast het pastoraat had hij nog een tweede passie: schrijven en publiceren. In vroeger jaren schreef hij onder meer voor de *Acht Mei Post* en voor *De Bazuin*, waar hij Lambert van Gelder - zaliger gedachtenis - leerde kennen. Die haalde hem binnen bij *Mariënborg Magazine*. Binnen de redactie was Leon iemand die altijd de juiste woorden wist te vinden, ook in de soms moeizame discussies die er in de loop van de jaren veel zijn geweest. Vanaf 2009 tot en met deze juli-aflevering produceerde Leon voor vrijwel elk nummer van *Mariënborg Magazine* een artikel, vooral in de eerste jaren vaak in de vorm van een interview. Daarnaast werd hij in 2012 een van de drie vaste columnisten. In het schrijven van die columns had hij altijd het allergrootste plezier. Een hoogtepunt in zijn leven was voor hem de publicatie van een selectie van zijn artikelen en columns in het boek *Polsslag van pastoraat*. Dit verscheen in 2016, naar aanleiding van zijn 50-jarig priesterjubiläum, en telt maar liefst 320 pagina's.

Zijn gezondheid was al vroeg in zijn leven problematisch, maar hij wist ermee te leven en hield meestal goede moed. Met zijn rollator en een vaste groep lieve mensen om zich heen, die ook altijd bereid waren hem te vervoeren, kwam hij toch overal waar hij wilde zijn. Zo was hij tot augustus 2019 als zijn gezondheid het maar even toeliet aanwezig bij de redactievergaderingen in Den Bosch. Persoonlijke contacten betekenden heel veel voor hem. Tot hij er de kracht niet meer voor kon opbrengen bleef hij ook artikelen en columns schrijven. De lockdown per half maart van dit jaar was voor hem een ramp. Hij was toen juist terug uit een revalidatiecentrum en was aan bed en rolstoel gekluisterd. Alleen in zijn Sittardse appartement, afgesloten van de buitenwereld, te kwetsbaar om bezoek te mogen ontvangen. Zelfs de thuiszorg kwam de eerste weken van de crisis maar mondjesmaat. Corona is hem hierdoor wel bespaard gebleven, maar deze twee laatste maanden van zijn leven ging hij zwaar gebukt onder de eenzaamheid die dit met zich meebracht.

Leon is 81 jaar geworden. We bedanken hem voor wie hij was. We gaan hem missen.

DE REDACTIE

MEMORIAM

LEIDERSCHAP

GEVRAAGD DOE JE MEE?

Elk mens leidt zijn eigen leven. Het lijkt zo simpel, maar dat is het niet. Want niemand leidt zijn leven in zijn eentje. Zo krijgen we dagelijks indrukken van hoe mensen hun leven leiden en hoeveel verschillende soorten leiders er op de wereld rondlopen. Sinds COVID-19 de wereld terroriseert, wordt van de zittende politieke leiders meer gevraagd dan partijpolitieke spelletjes om de burgers koest te houden. De wijzen onder hen steunen nu op de wetenschappelijke bevindingen van virologen en andere wetenschappers die uitgaan van de nuchtere feiten. Zij die door mythische bezweringen het land menen te moeten leiden, ontmaskeren zichzelf als levensgevaarlijke potentaten. Wanneer we naast de actuele leiders nog eens een duik nemen in de diepzee van de mensengeschiedenis, dan komen ons ontelbare modellen van leiderschap voor de geest.

Ook bij de grootste vrijgevochten individualist sluimert de vraag: door welke leider uit het verleden of heden zou ik me bij de hand laten nemen om haar of zijn levenswijze als leidraad voor mijn leven te hanteren? Hierbij gaat het om het eigen levensbehoud en om het behoud van andere levens. Dit omvat niet alleen familie, burens en alle medemens, maar tevens alle leven op onze planeet. Alleen een wereldomvattend beleid kan heilzaam voor allen zijn. Dat kan slechts vanuit een wereldvisie die in zijn geheel moet kloppen.

We zien hoe mensen bezig zijn om voor zichzelf een goed leven te scheppen, en daarbij door hun kortzichtig gedrag, ongemerkt of soms zelfs bewust, de ondergang van andere mensen of van de natuur op de koop toe nemen. Dit is de hedendaagse vorm van kolonialisme die wereldwijd gezien is als dweilen met de kraan open. Hoe deze gezamenlijke klus van samen een goed leven leiden te klaren? Laten we eerst maar bescheiden bij onszelf beginnen.

BESCHERMEN

Vraag: Wat is het verschil tussen een gewone moeder en een moeder-overste in een klooster? **Antwoord:** De ene doet er alles aan om haar kinderen groot te krijgen, en moeder-overste om ze klein te houden.

Dit oud grapje is bruikbaar om de complexe vormen van leiderschap duidelijk te maken. U en ik, we zijn allemaal klein en hulpbe-

*Uiteindelijk zijn wijzelf
medeleiders van alles en iedereen op aarde*

Een mens kan hoogstens fragmentarische leiderschapskwaliteiten hebben

hoevend aan ons leven begonnen. Onze levensredding is de bedding van onze ouders. Als onnozel wicht waren we totaal aan hen overgeleverd. De belangrijkste voorwaarden om te overleven waren gezonde lucht om in te ademen, de juiste temperatuur door kleding en huisvesting, en de gepaste voeding. Wanneer een van deze drie onvoldoende is of helemaal ontbreekt, dan is dat ziekmakend en levensbedreigend.

Door de zorgzaamheid van de ouders werd aan deze levensvoorwaarden voldaan. Het kind is de ontvanger van deze weldaden, de ouders zijn de dictator en wijzen terecht om het kind in het goede spoor te houden.

BEKLEMMING

Maar in dat kleine wezen broeit lichamelijk en geestelijk van alles. Wispelturigheid, lichamelijke capriolen en opstandigheid maken duidelijk dat het als een kuiken in de dop uit de beschermende schaal van de ouders wil breken.

Voor ouders is het vaak verrassend wat bij hun kind aan nooit eerder gedachte uitingen naar voren komt. Als in de puberale fase ouders hun kind te heftig bedwingen, dan bestaat het gevaar van revolutie en kan het lijntje van verbondenheid zomaar breken.

Samenleven moet allereerst in gezinsverband geleerd worden, waarbij het spel van geven en nemen de basis vormt, om daar als volwassen mens op voort te bouwen en in de samenleving in verantwoordelijkheid voor anderen een bijdrage te leveren aan goed leiderschap in klein en groot verband.

GEMEENSCHAP

Elk mens leeft in een veelvoud van gemeenschappen. Naast de familieleden en vriendenkring zijn dat de buurt, het dorp, de gemeente, provincie, het land en uiteindelijk de grote verbanden zoals Europa en de wereldgemeenschap. Het lijkt wat overdreven om die hier op te sommen. Maar dit is nodig om ons ervan bewust te zijn dat de menselijke zorgen en vreugden uiteindelijk vanaf kleine schaal tot wereldwijd alles met elkaar te maken hebben.

Want wanneer je met je eigen liefjes om je heen alles goed op een rijtje meent te hebben, maar op grote schaal dreigt er oorlog, of een kilometer van je gezellig familiesetje gaat een kerncentrale de lucht in, of COVID-19 ligt op de loer, dan is het persoonlijke plezier aan het leven gauw tot een minimum gedaald. Daarom kan men hier spreken over de noodzaak van een piramidaal geestelijk en lichamelijk welzijnsbeleid dat iedereen en alles omvat, zelfs de natuur

en het voortbestaan van onze aarde. Want het is intussen duidelijk dat de *homo sapiens* zo slim behoort te zijn dat hij zich van de gevolgen van zijn gedrag wereldwijd bewust moet zijn. Piramidaal betekent hier dat de zorgzaamheid voor het welzijn voor de kleine gemeenschap waarin elk mens leeft, met eenzelfde visie en geestkracht in de daarboven liggende lagen van bestuur de visie en leidraad van de groepsleiders en wereldleiders behoort te zijn. Alle neuzen moeten dus dezelfde kant op wijzen.

DE FEITEN

Wie leidt ons op dit moment? Vooral in politieke kringen zijn er heel wat mopperaars. Zijn dat opstandige pubers die alles beter menen te weten en te lui zijn om zelf de kar te trekken?

Nee, vaak is dat ongenoegen terecht. Want zelfs de door ons zelfgekozen bekwame leiders komen soms terecht in een web van kwalijke krachten, en worden meegezogen door de onderstroom van corruptie en eigenbelang. De oppositie, een transparante pers en rechtvaardige justitie zijn belangrijk om de leiders tot de orde te roepen. Zij vervullen een zuiveringsproces om elke leider op de goede koers te houden. Het mag duidelijk zijn dat de volmaakte leider niet bestaat. Een mens kan hoogstens fragmentarische leiderschapskwaliteiten hebben. Zo is de verzoeningskracht van Nelson Mandela indrukwekkend. Verder zijn het doorzettingsvermogen van Mahatma Gandhi en de grenzeloze dienstbaarheid van Moeder Teresa van Calcutta belangrijke karaktertrekken voor een voorbeeldig leider. Actueel is ook het confronterende optreden van Greta Thunberg en haar visionair aspect dat een modern leiderschap niet kan negeren. Maar deze positieve eigenschappen zijn niet in één bestaand persoon verenigd.

Ze zijn als mozaïekstenen over meerderen verdeeld. Dit betekent dat goed leiderschap alleen in teamverband gerealiseerd kan worden. Dit team moet dan voor zijn denken en handelen voortdurend gevoed worden door een eendrachtige welzijnsvisie voor het geheel van de menselijke samenleving.

SPIRITUELE GRONDHOUDING

Bij de mens gaat het denken doorgaans aan zijn handelen vooraf. Sinds oertijden is de mens op zoek naar wat hem, en het leven in het algemeen, deugd doet. Veel van die wijsheden liggen vervat in de geschiedenis die wijsgeren, religies en volksculturen realiseerden. Voor mij is voornamelijk de visie en het handelen dat via de overlevering Jezus van Nazaret wordt toegedicht, een voorbeeldige

LEZERS SCHRIJVEN...

en wenselijke vorm van leiderschap. Daarbij zijn ook visies van andere religies met hun eigen specifieke inspiratie versterkend voor een goede manier van omgaan met elkaar en de wereld.

Terug naar de vraag: Wie zal ons leiden? De superleider zal nooit ons deel zijn. Het verleden toont aan dat deze als zodanig op de troon geheven leiders uiteindelijk grote misleiders bleken te zijn, die de hele samenleving in de afgrond stortten. Er blijft dan niets anders over dan de spiritualiteit van het grondvlak van de piramide serieus te nemen. Wanneer daar door opvoeding, scholing en de respectvolle omgang met elkaar in democratische processen gedacht en gehandeld wordt, dan zal deze houding doorgroeien in de daarboven liggende niveaus van de samenleving en uiteindelijk ook aan de top van de piramide goede humane en ecologisch verantwoorde leiders opleveren. Zo geldt nog altijd de oude wijsheid: elk volk krijgt de leiders die het zelf maakt en verdient. Dus uiteindelijk zijn wijzelf medeleiders van alles en iedereen op aarde. Iedereen is dus gevraagd om niet op de tribune te blijven plakken, maar om op het speelveld van het leven zijn bijdrage te leveren. ●

CHRISTELIJK

“Want de zaak zelf die nu ‘christelijke religie’ heet, bestond reeds bij de Ouden en is er sinds het begin van het menselijk geslacht altijd geweest. Totdat Christus zelf in het vlees kwam. Toen begon men de ware religie, die reeds bestond, Christelijk te noemen.”
Augustinus, (354-430)

Dieptepsycholoog Carl G. Jung (1875-1961), die als psychiater en domineeszoon zeer geïnteresseerd was in de ziel van de mens, ontdekte dat er zeer waardevolle authentieke sporen te vinden zijn in het menselijk onderbewuste, die zich in dromen, mythische verhalen en sprookjes intuïtief kenbaar maken.

Heel je wezen, karakter, verlangens, je zijn zoals je bent gegroeid en ontwikkeld in de loop van miljoenen jaren vóór je geboorte, ligt daar in je ziel, je DNA, in je genen te ‘wachten’ op verdere ontwikkeling.

In stormachtige tijden, zoals nu, wordt het moeilijk jezelf te blijven, terwijl juist dat de voorwaarde is om zinvol en gelukkig te zijn. Jung zocht dan ook daar waar mensen zichzelf niet konden zijn, de oorzaak van verdriet, wanhoop, van niet functioneren en zelfs van lichamelijke ziektes.

Het mens-zijn bestaat uit de eenheid van ziel en lichaam met ‘als van nature’ het goddelijke in zich meedragend en daarbij deelachtig te zijn aan de eeuwige heilsverwachting.

Het is belangrijk je hier onbewust, en toch voortdurend ‘bewust’ van te zijn door dit samen te vieren en er elkaar in te bevestigen.

Als ik Augustinus begrijp beweert hij, dat we ‘van huis uit’ christelijk zijn, wat de Oude Egyptenaren al tienduizend jaar in de Osiris-mythe vierden. Maar dan is het ook noodzakelijk en zeer legitiem, dat we blijven samenkomen om de dood en verrijzenis van Christus te vieren, waar hij zelf bij aanwezig belooft te zijn.

Maar....hoe vinden mensen elkaar? We worden alle kanten uitgetrokken, waar we steeds ‘zielsongevoeliger’ door worden. Komt tijd, komt raad?...Te beginnen met de fusie met *De Roerom*? Ik ben van zowel het periodiek *De Roerom* als van *Mariënborg Magazine* lid en lezer vanaf het ontstaan. De doelstellingen liggen denk ik te ver uit elkaar om samen te kunnen gaan, een soort fusie is dus niet verstandig. Wat mij betreft mag Mariënborg zich meer richten op het “leven geven” aan basisgroepen en kleine geloofsgemeenschappen. Daar geloof ik nog in.

Jan Westerbos

TEKST
THOMAS SEITERICH

THOMAS SEITERICH, HOOFDREDACTEUR VAN HET DUITSE BLAD PUBLIK-FORUM, INTERVIEWDE IN 2019 DE EGYPTISCHE POLITICOLOOG EN ISLAMCRITICUS HAMED ABDEL-SAMAD. OMDAT HET GESPREK OOK TEKENEND IS VOOR DE POSITIE VAN MOSLIMS IN NEDERLAND, BESLOOT DE REDACTIE DIT OVER TE NEMEN.

HET INTERVIEW VOND PLAATS IN EEN HOTEL IN ULM ONDER ONGEWONE RANDVOORWAARDEN. VOOR HET HUIS PATROUILLEERDE POLITIE, TWEE LIJFWACHTEN VAN HET LANDESKRIMINALAMT (LKA) BERLIJN WEZEN DE WEG NAAR DE GESPREKSKAMER. TWEE ANDERE LKA-MEDEWERKERS ESCORTEERDEN DE AUTEUR VAN ISLAMKRITISCHE GESCHRIFTEN. HIJ GELDT IN DUITSLAND ALS EEN VAN DE MENSEN MET EEN HOOG GEVARENISICO. OMGEVEN DOOR KASTHOGE BEVEILIGERS WERKT DE AUTEUR ONOPVALLEND.

RELIGIEKRITIEK VORMT EEN ONDERDEEL VAN HET HUMANISME

Al tientallen jaren leven er moslims in Duitsland. Ondanks dat bewaren velen een duidelijke afstand tot de westerse cultuur. Hoe komt dat? Vragen aan de publicist Hamed Abdel-Samad (geboren in 1972 als zoon van een imam in Caïro, studeerde politieke wetenschappen, publiceerde in 2018 *Integratie - een protocol van de mislukking* bij uitgeverij Droemer).

PUBLIK-FORUM: *Meneer Abdel-Samad, de Duitse maatschappij krijgt van u op het punt van integratie geen goed getuigschrift. Waarom?*

HAMED ABDEL-SAMAD: Omdat bij de integratie alle partijen tekortgeschoten zijn – de migranten, de formaties van moslims, de Duitse maatschappij, de politiek en de media. Integratie is niet geslaagd als 43% van alle werklozen een migratieachtergrond heeft en 53% in de bijstand zit.

Bij alle kritiek kunt u niet ontkennen dat er ook integratiesuccessen zijn. Voor grote delen van de vroegere generaties gastarbeiders is Duitsland hun thuis geworden. Dat

geldt ook voor veel mensen uit Turkije.

HAMED ABDEL-SAMAD: Vanuit mijn gezichtspunt zijn de problemen belangrijker, die de westerse en de islamitische cultuur met elkaar hebben. Ik verklaar dat uit de lange historie van strijd tussen beide culturen. Beide hebben zich eeuwenlang op kosten van de ander verrijkt. Het begon al met strijd: de islam heeft zich met veroveraarsgeweld juist daar uitgebreid, waar de wereld tot dan toe byzantijns, dus oosters christelijk was. Behoudens wat restanten heeft zij dank zij haar toenmalige militaire overwicht het christendom van het oosten uitgewist. De islam betekende het einde van een groot deel van de kerk in de oostelijke helft van het laat-

Er waren lichtpunten van tolerantie in de geschiedenis, maar die duurden niet lang.

Romeinse Rijk. Dichters en literatoren schiepen daarover duizend jaar geleden de sage van de overwinning van de islam – en van de tragische ondergang van het oosterse christendom.

Migranten uit cultureel christelijke landen hebben weinig problemen bij het integreren. Migranten uit cultureel islamitische landen houden het niet zelden bij een “Ja, maar”: ja tegen baan en pensioen, voorbehoud tegenover mode, gewoonten en omgangsvormen. Waarom?

HAMED ABDEL-SAMAD: Dozijn generaties lang was wederkerig de islam of het christendom de vijand. Daaruit resulteerden ontelbare concurrentiegevechten en oorlogen. Dat laat wonden achter in het collectieve geheugen. Ook de theologische wedstrijd, het gevecht om de absolute waarheid tussen christendom en islam speelt een rol. Dit alles leidt tot een politiek, theologisch, cultureel en ook emotioneel voorbehoud. Veel moslims houden vast aan een reserve tegenover de westerse cultuur. Als ik een cultuur niet als evenwaardig beschouw, kan ik mij daarmee niet identificeren. Dat is het probleem van de migranten die een goede baan hebben, goed Duits spreken en toch emotioneel op afstand blijven van Duitsland.

Welke betekenis hebben de historische perioden van een goed met elkaar samenleven van moslims en christenen, bijvoorbeeld in Andalusië?

HAMED ABDEL-SAMAD: Die waren jammer genoeg nooit gefundeerd op een gelijkheid tussen moslims en christenen. Pas nu is er de wettelijke gelijkheid, in de huidige verlichte, westelijke democratie. Natuurlijk, er waren lichtpunten van tolerantie in de geschiedenis. Maar die duurden niet lang. Die trokken geen spoor, waardoor de wereld veranderd werd. Op de weg door de eeuwen domineerden concurrentie en macht.

Moslims en christenen bidden tot dezelfde éne God.

HAMED ABDEL-SAMAD: Ja – en toch zijn de verschillen groot. De islam is 600 jaar jonger dan het christendom. Zo bezien bevindt zij zich nu in de middeleeuwen. Wij leven in het jaar 1460 van de islamitische tijdrekening. En toch leven wij in hetzelfde heden en met dezelfde mogelijkheden en zorgen. Moslims die naar het Westen komen, willen terecht gelijke rechten. Sommigen willen aan de universiteiten islamitische theologie studeren, pastor, godsdienstleraar worden. Maar de islam is niet door het harde proces heengegaan, door de

pijnlijke Verlichting zoals de westerse kerken. Dat schept afstand. Over Jezus, paus of christendom is satire mogelijk. Steek je de draak met Mohammed, dan word je met de dood bedreigd.

Uw oproep: moslims moeten voor Duitsland kiezen. Te veel gevraagd?

HAMED ABDEL-SAMAD: Nee. Ik roep op tot een eerlijke analyse. Het kan niet zo zijn dat wij een cultuur die kleine meisjes met een hoofddoek omhullen wil, zodat ze niet als seksuele wezens bekeken kunnen worden, gelijkstellen met onze westerse cultuur. In de islamitische cultuur bestaat een aanspraak van de man op de vrouw, op haar seksualiteit. Dat is in tegenspraak met de zelfbepaling. Nog een ander voorbeeld: in de islam mag men de Profeet of de Koran niet kritisch benaderen. In Duitsland echter leven wij in een cultuur van doorvragen. Die is dan echter niet mogelijk.

Kun je aan de omgang met vrouwen afmeten of integratie geslaagd is?

HAMED ABDEL-SAMAD: De beeldvorming over de vrouw laat zien of een cultuur vooruitstrevend is of achterblijft.

U hebt voor Duitsland gekozen. Welke prijs betaalt u daarvoor?

HAMED ABDEL-SAMAD: Een hoge. Mijn keuze voor Duitsland is een keuze voor de vrijheid: vrijheid van geloven, van denken, ook de vrijheid om mij van het geloof te verwijderen. Dat heeft als gevolg dat ik van mijn gezin geïsoleerd word. De autoriteiten in grote delen van de islamitische wereld hebben mij vogelvrij verklaard.

Staat de AfD te juichen bij uw stellingnamen? (AfD = Alternative für Deutschland, A.K.)

HAMED ABDEL-SAMAD: Voor de AfD heb ik één keer een spreekbeurt verzorgd. In 2016 in Dachau. Ik werd door hen uitgenodigd. Want ik spreek vanuit de vooronderstelling van het humanisme en de menselijkheid, niet vanuit die van de haat en het vooroordeel. Mijn stelling luidt: Religiekritiek was en is een onderdeel van het humanisme. ●

OVERGENOMEN UIT PUBLIK-FORUM, KRITISCH – CHRISTLICH – UNABHÄNGIG, OBERURSEL, AUSGABE 18/2018

Vertaling: Ad Krijnen

HET SLECHTEN VAN

BAR

RIË

RES

Er is teleurstelling te bespeuren over de hervormingen van Paus Franciscus. Dat wezen de reacties op de uitkomst van de Amazonesynode wel uit. Naar het zich liet aanzien, viel er een kleine bres te schieten in het gewapend beton van het verplichte celibaat maar dat is niet gebeurd. Over het waarom valt te speculeren maar het is zinniger de erfenis te analyseren die zijn drie voorgangers hebben nagelaten. Vooral de laatste twee hebben een genadeloos disciplineringsoffensief gevoerd dat beter zichtbaar wordt als men het beleid wat preciezer analyseert. Dat heeft geleid tot een dogmatisch dichtgetimmerd bestel waarin mensen functioneren wiens carrièremogelijkheden grotendeels bepaald worden door hun conformisme. Ga er als vijftientigjarige maar aan staan.

Onder JP II werd de eed van trouw voor bisschoppen nieuw geformuleerd, deze ademt puur conformisme

Het Tweede Vaticaans concilie wekte verwachtingen omdat het ingrijpende verschuivingen had aangekondigd, namelijk van het Romeinse centrum naar de lokale kerken, van de gewijden naar de leken en van de kerk naar de wereld. Bovendien bracht de erkenning van de historiciteit met zich mee dat de geloofsformuleringen meer dan ooit object van discussie konden worden. Dat betekende machtsverlies voor de 'curiale bewakers van de leer' en toenemende invloed van de intellectuelen. Die beslissingen werden echter niet juridisch uitgewerkt, zodat het bestuursapparaat de ruimte kreeg er invulling aan te geven. Dat maakte daar graag gebruik van.

De eerste drie pausen na Vaticanum II hebben daar uiteraard een belangrijke rol in gespeeld. Paulus VI was geen scherp-slijper, maar angstig de traditie te schaden toen hij het meerderheidsadvies voor de encycliek *Humanae vitae* negeerde en koos voor de traditionele moraal. Johannes Paulus II en Benedictus waren dat echter wel. JPII signaleerde "een diepe

cultuurcrisis die scepsis kweekt over de eigenlijke grondslagen van kennis en moraal." Hij spreekt over het drijfzand van een compleet relativisme en brengt alles terug tot een tegenstelling tussen "de cultuur van het leven en de cultuur

van de dood". Drie jaar na zijn aantreden, in 1981, benoemde hij Jozef Ratzinger tot Prefect van de Congregatie van de Geloofsleer. In die functie verwierf

Ratzinger bijnamen die er niet om liegen: 'Pantserkardinaal', 'Rottweiler van God', 'Duitse herder', 'Betonwerker in de kerkelijke fundamenten', 'Robespierre van de na-conciliaire tijd'. Toen hij tot bisschop benoemd werd, koos hij als spreuk "medewerker van de waarheid". Hij bleek een fanatieke medewerker. Waarheid is belichaamd in het

christendom en volgens hem kwam in de oude kerk de waarheid van het geloof ten volle aan het licht. "Daarom blijft de leer van de oude kerk onveranderlijk en voor alle latere generaties bindend". Daarbuiten is relativisme, pluralisme, subjectivisme, eclecticisme en indifferentisme, kortom: mist en verwarring. Vanuit een dergelijke instelling zette hij het beleid van JPII en van zichzelf door.

HIËRARCHISCH CENTRALISME

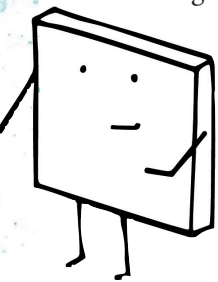
Het hiërarchisch centralisme werd uitgebouwd en de leken werden hun plaats gewezen. Daar was Paulus al duidelijk over. De bisschoppensynode "zal (slechts) over een beslissende stem kunnen beschikken als deze haar verleend is door de paus, aan wie in dit geval toekomt de

beslissingen van de synode te bekrachtigen". Bij instelling van een commissie ter voorbereiding van het nieuwe wetboek stelde hij dat de kerk een 'gemeenschap van ongelijken' is (*societas inequalis*) van gewijden (paus, bisschoppen, priesters, diakens) enerzijds en leken anderzijds. De laatsten beschikken niet over de bevoegdheid te besturen maar "dienen in geweten de wetten van de hiërarchie te gehoorzamen, gedachtig de uitspraak: wie u hoort, hoort mij, wie u veracht, veracht mij (Luc, 10,16)".

Onder JPII werd de eed van trouw voor bisschoppen nieuw geformuleerd, deze ademt puur conformisme. Zij moeten zich aanhankelijk tonen aan de leer en het leergezag van de kerk, met name als het gaat over het priesterambt, de priesterwijding van vrouwen, huwelijk en gezin, de seksuele ethiek (in het bijzonder de doorgave van het leven volgens de encycliek *Humanae Vitae* en het apostolische schrijven *Familiaris Consortio*) en, als laatste, de sociale gerechtigheid (let op de volgorde, B.L.). De kandidaat moet trouw zijn aan de kerkelijke overlevering en zich engageren aan het Tweede Vaticaans Concilie en de *onderwijzingen van de door daarop volgende pausen ingezette echte vernieuwingen* (curs. B.L.). Betreffende de 'discipline' wordt o.a. vereist: trouw en gehoorzaamheid aan de H. Vader, de Apostolische Stoel en de Hiërarchie, eerbied voor en aanneming van het celibaat. Deze eed van trouw werd in 1998 uitgebreid tot lagere functionarissen om "het geloof te beschermen".

REIKWIJDTE VAN HET LEERGEZAG

In deze juridische "structuur van bevel en gehoorzaamheid" waarin de christelijke vrijheid tot gehoorzaamheid is gereduceerd (Böckenförde), rijst de vraag hoever dat leergezag reikt en op welk soort uitspraken de verplichting ze als geloofsgoed te aanvaarden eigenlijk betrekking heeft. De laatste decennia is het terrein van verplichtende uitspraken verruimd, met andere woorden, de vrijheid van discussie verminderd. Dat is in verscheidene documenten en in tamelijk abstracte bewoordingen geformuleerd maar betreft wel opvattingen die belangrijke aspecten van het leven raken. Heel veel theologen hebben zich in de zogeheten *Kölner Erklärung* daartegen uitgesproken, maar kregen snel een reactie van Ratzinger in de instructie "*Over de kerkelijke roeping van de theoloog*" die de puntjes nog eens op de i zette. Het "levendige leerambt van de kerk is [...] de enige authentieke instantie voor de uitleg van het geschreven of overgeleverde Woord Gods". Dat geldt in bijzondere mate pauselijke uitspraken 'ex cathedra' maar ook kunnen uitspraken 'definitief' worden genoemd als zij weliswaar niet in de geloofswaarheden vervat zijn, maar er innerlijk zo mee

De laatste decennia is het terrein van verplichtende uitspraken verruimd, met andere woorden, de vrijheid van discussie verminderd

verbonden zijn dat hun definitieve karakter uiteindelijk van de openbaring afgeleid kan worden. Dat kan een historische verbondenheid zijn – de kerk heeft het altijd geloofd – of ermee in logische samenhang staan. De bevoegdheid van het leerambt strekt zich ook uit tot het natuurrecht. “Stelt men tegenover het leerambt van de Kerk een hoogste leerambt van het geweten, dan betekent dat de aanvaarding van het principe van vrij onderzoek, dat niet te rijmen is met het bestel van de openbaring en de overlevering daarvan in de kerk”. De Congregatie van de geloofsleer noemt als voorbeeld o.a. het verbod op euthanasie en de leer dat alleen mannen priester kunnen worden. Ook werden de opvattingen van *Humanae Vitae* “definitief en onveranderlijk” genoemd.

Het geweten van de ouders kan niet als argument worden aangevoerd. “Het geweten is geen autonome en exclusieve instantie om te beslissen wat goed en wat slecht is; veeleer is daarin een principe van gehoorzaamheid jegens de objectieve norm diep ingegrift, die de overeenstemming van zijn beslissingen met de geboden en verboden staft en vereist, die aan het menselijk gedrag ten grondslag liggen”. Die objectieve norm wordt door de kerkelijke autoriteiten gepredikt. Daarmee is de cirkel van de kerkelijke controle weer geheel gesloten.

Zo is de vrijheid van discussie binnen de kerk steeds meer aan banden gelegd. Maar er is meer. Indien de paus een opvatting eenmaal als definitief en onveranderlijk heeft bestempeld, mag daarover niet meer gediscussieerd worden. Wie dat toch doet, maakt zich schuldig aan een strafbare daad. Op diocesane synodes mogen dergelijke thema's ook niet aan de orde komen, zelfs niet om ze als een verzoek aan de paus te richten. Aldus de Instructie over de *Diocesane Synoden* van 1997.

EEN THEOLOGISCH SCHRIKBEWIND

Het is niet bij voorschriften en verboden gebleven. Waar Johannes XXIII liever op de kracht van de leer dan op veroordelingen van afwijkende opinies vertrouwd, hadden JPII en Benedictus XVI daarover duidelijk een andere mening.

Dat blijkt uit een (onvolledige) lijst van veroordelingen en waarschuwingen die de regeerperiode van JPII bestrijkt lopend van 1978 t/m 2003. Van 1981 tot aan zijn verkiezing tot paus in 2005, was kardinaal Ratzinger Prefect van de Congregatie van de Geloofsleer; zijn naam komt dan ook herhaaldelijk in de lijst voor. Ik noem alleen de belangrijkste slachtoffers.

Allereerst de bevrijdingstheologie, zowel instituten als individuen. Een tweede categorie wordt gevormd door individuele theologen die met waarschuwingen en beroepsverboden te maken kregen. Tijdschriften waarin hun werk werd gepubliceerd raakten hun hoofdredacteur kwijt. Een derde categorie heeft betrekking op het aan de orde stellen van centrale vraagstukken zoals celibaat, vrouwen in het ambt, geboorteregeling, intercommunie en vooral de strijd tegen het homohuwelijk, die overigens volledig verloren is.

Waar dat toe geleid heeft werd onder woorden gebracht door een 84-jarige dominicaan. “Joseph Ratzinger heeft een theologische woestijn om zich heen geschapen. Hij snoerde iedereen de mond. Hij was de enige theoloog met recht van spreken. Hij tolereerde geen enkele tegenspraak. Ratzinger is verantwoordelijk voor het smoren van de vrijheid van denken in de kerk en voor de spectaculaire verarming van het katholieke gedachtegoed in de afgelopen veertig jaar. Hij is ongelooflijk wreed geweest jegens zijn tegenstanders. Hij deed zelfs een theoloog een kerkrechtelijk proces aan, terwijl hij wist dat de man kanker had en niet lang meer te leven had”.

Onder dit alles schuilt een dieper probleem waarvan de oplossing buitengewoon onzeker is. Het is door Hermann Häring beknopt geformuleerd. “Het fundament onder dit beleid is het totalitair uitgewerkte onfeilbaarheidsdogma dat geen onderhandelingen en compromissen toelaat. ... Daarom moet de kritiek daarop tot het ‘ceterum censeo’ van alle hervormingsbewegingen worden”. Een lange weg. ●

DIT IS EEN OP VERZOEK VAN DE REDACTIE UITERST BEKNOPT SAMENVATTING VAN EEN OMVANGRIJK, GEDOCUMENTEERD ARTIKEL IN CIVIS MUNDI. TE VINDEN ONDER DE LINK :

<https://www.civismundi.nl/index.php?p=nummers&s=bekijken&n=102>

ALS GOD NIET EEN PERSOON IS

IN HET *MARIËNBURG MAGAZINE* VAN MAART MEMOREERDE RIA SCHOENMAKERS DAT SPINOZA AL IN DE 17^E EEUW HET IDEE UITDROEG DAT WE NIET OVER GOD KUNNEN SPREKEN ALS EEN PERSOON. ZIJ BRACHT DIT TER SPRAKE AAN DE HAND VAN DE VRAAG 'GOD WAAR BEN JE?', NADAT ZIJ HAD VASTGESTELD DAT ONS VERSTAND BIJ HET SPREKEN OVER GOD UITEINDELIJK AANLOOPT 'TEGEN DE MUUR VAN HET MYSTERIE'.

Ja, als we erkennen dat God een mysterie is, schept dat wel een probleem voor wie nog altijd leeft met de persoonlijke God die door de Kerk wordt beleden. Dat heeft met zich meegebracht dat we aan God allerlei menselijke eigenschappen zijn gaan toebedelen. Dan kan God vertoornd zijn over de zondigheid van de mensen en hen angst aanjagen met zijn straffen. En dan kan Jezus naar de aarde gezonden zijn om God weer mild te stemmen en de mensen de kans te geven zich te laten bevrijden uit dit aardse tranendal. We beseffen dan niet dat we God hebben geschapen naar ons menselijke beeld, terwijl we in de Bijbel kunnen lezen dat wij geschapen zijn naar Gods beeld.

Het veel beleden idee dat God 'alomtegenwoordig en uitsluitend liefde is', is niet te rijmen met het beeld van God als persoon, tenminste niet zoals aardse mensen personen zijn. Een aardse persoon kan immers onmogelijk alomtegenwoordig en uitsluitend liefde zijn. Met dergelijke duidingen van God geven we in feite aan dat God een mysterie is.

DE MENS ALS BEELD VAN GOD

Dat God een mysterie is en dus ons verstand te boven gaat, dwingt ons ertoe het persoon-zijn van God anders te bezien. Daarvoor vinden we steun in de oorspronkelijke betekenis van het woord 'persoon', 'persona' in het Latijn. Dat verwijst naar het masker van een toneelspeler, zoals dat in de Romeinse tijd werd gebruikt om een karakter te verbeelden. Het verwijst dus naar iets dat verscholen gaat voor het menselijke

oog, maar dat zich kenbaar maakt in bepaalde aspecten of karaktertrekken. Zo zouden we kunnen zeggen dat het persoon-zijn van God verwijst naar een van de vele aspecten van het goddelijke (mysterie)karakter.

In dat licht gezien kan het persoon-zijn van de mens als beeld van God een heel nieuwe betekenis krijgen. Die betekenis kan oplichten in de door Ria Schoenmakers aangehaalde poging van Anton Houtepen om menselijke vermogens te zien als sporen van God. Houtepen noemt daarbij met name vermogens als verlangen, vertrouwen, verzet en vergeving. Die vermogens hebben iets van doen met het verleggen van grenzen zegt Ria heel mooi. Zij meent dat dat soms toegaat naar het bovenmenselijke. En dan vraagt zij zich af: "*Zou God daar misschien in de buurt zijn?*"

Dat is een cruciale vraag. Want dáár wordt zichtbaar hoe we denken over de relatie tussen God en mens. Die vraag getuigt van het idee dat God en mens in aparte werelden wonen. God kan dan dus soms komen buurten bij de mens, waardoor die in staat zou zijn iets 'bovenmenselijks' te presteren. Maar als de mens in de Bijbel met zoveel nadruk 'het beeld van God' wordt genoemd, wat kan dan bovenmenselijk zijn? Ligt het dan niet meer voor de hand om je af te vragen of de mens als beeld van God iets van dat goddelijke mysterie in zich draagt en zo in staat is dingen te doen die uitstijgen boven het aardse gedoe?

De mens heeft blijkbaar een bijzondere plaats in de Schepping: hij is 'het beeld van God'. De mens kan God een gezicht geven in deze wereld. Het is dus de mens die God tot persoon maakt, zou ik zeggen. Als de mens zo een spoor van God kan zijn, is dat dan bovenmenselijk of bovenaards? De cruciale vraag zou dan moeten zijn: *Zou God in en door de mens een beleefbare realiteit kunnen zijn?*

HET KONINKRIJK VAN GOD

Als je moeite hebt met het idee dat God leeft in de mens – dat God dus niet bovenmenselijk is in de gangbare betekenis,

maar dat God zich kenbaar maakt in ons persoonlijke (!) bestaan – dan doe je er goed aan bij Jezus te rade te gaan waar hij spreekt over het ‘koninkrijk van God’. Hij heeft gezegd dat dat Koninkrijk *in jezelf* te vinden is (Lc 17,21) en dat op zoek gaan daarnaar de belangrijkste opgave in je leven is (Mt 6,33). Ook de context waarin Jezus deze opgave plaatst, maakt duidelijk dat het hierbij gaat om een innerlijk gebeuren (zie met name Mt 6,21-22). In lijn daarmee heeft hij gezegd dat wij het ‘licht van de wereld’ zijn, met andere woorden dat wij het goddelijke licht in ons meedragen en ertoe geroepen zijn om dat uit te dragen in de wereld (Mt 5,14-15).

Als we openstaan voor de diepe betekenis van deze uitspraken van Jezus en hiermee terugkeren naar het idee dat in menselijke vermogens soms sporen van God kunnen worden gezien, dan kunnen we er eigenlijk niet meer omheen dat die sporen iets zichtbaar maken van het goddelijke dat *in de mens* leeft. We kunnen dan gaan zien dat God alleen een persoon kan zijn waar God in en door mensen tot uitdrukking wordt gebracht. Dan is de mens dus het beeld of masker van God!

HET KWAAD IN DE WERELD

Ria Schoenmaker heeft zich in haar artikel afgevraagd hoe God, die toch liefde is, zich dan verhoudt ‘tot wat niet deugt in deze wereld’. Tja, denk ik dan, dat is het logische gevolg van het feit dat wij op aarde leven in de dualiteit van lichaam en geest. De mens draagt weliswaar het goddelijke in zich mee, maar ook het aardse. Vanuit zijn diepste verlangen voelt de mens zich geroepen om het goddelijke licht in de wereld te brengen, maar moet daartoe leren omgaan met de verlangens en beperkingen van zijn lichaam. Dat gaat natuurlijk niet zonder pijnlijke fouten, het ‘kwaad’. Met vallen en opstaan moet dat geleerd worden.

In dat perspectief moeten we ons leven dan ook zien als een zoektocht, een zoeken naar het goddelijke, het koninkrijk van God, in ons. Dat is uiteraard geen eenvoudige opgave. Dat is zelfs onbegonnen werk als je leeft met het geloof dat de mens fundamenteel zwak en zondig is en niet in staat de ‘kloof met de goddelijke wereld’ te overbruggen. Maar gelukkig leven we in een samenleving waarin mensen een eigen levensvisie kunnen ontwikkelen. We hebben nu de vrijheid om Jezus op een nieuwe, diepere manier te verstaan.

HET LEVEN ALS BEWUSTWORDINGSPROCES

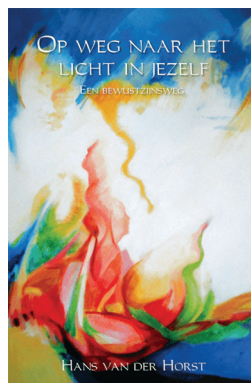
Op zoek gaan naar het goddelijke in ons is een bewustwordingsproces. Dat proces verloopt helaas erg traag en moei-

zaam, juist omdat onze omgang met het ‘kwaad’ daarin zo’n centrale rol speelt. Het zal daarom nodig zijn het ‘kwaad’ opnieuw te definiëren en er op een heilzame manier mee te leren omgaan.

Wat wij ‘kwaad’ noemen in ons leven, is altijd verbonden met pijn en moeite, met de beproevingen die voortvloeien uit onze aardse beperkingen en tekortkomingen. Vaak is het leven daardoor een moeizame en pijnlijke leerschool. Toch zijn het juist de lessen die het leven ons te leren geeft, die ons op het spoor kunnen brengen van Gods koninkrijk. Daarvan vinden we legio voorbeelden in de levens van heilige mensen. Dat zijn de mensen die het aardse en goddelijke in hen tot een heilzame eenheid wisten te brengen, zij het nooit zonder de nodige beproevingen. Het zijn bij uitstek die mensen die de verlichtende kracht van Gods koninkrijk voor velen tot een beleefbare realiteit hebben gemaakt.

Dankzij de dualiteit van lichaam en geest en de pijnlijke lessen die het leven ons te leren geeft, is het aardse leven een bewustwordingsproces waarin we kunnen ontwaken voor het goddelijke licht en ons ware, eeuwige leven. Als we ons laten meenemen in dat proces kan duidelijk worden wat Jezus bedoelde met de woorden: “Wie zich hecht aan zijn aardse leven, verliest het; maar wie zijn leven in deze wereld niet van belang acht, zal het voor de eeuwigheid bewaren” (mijn vrije vertaling van Joh 12,25). ●

Ik beseft dat de ideeën die ik hier heb aangedragen, in de kringen van Mariënborg geen gemeengoed zijn. Wie echter geïnteresseerd is en hierover meer wil weten, verwijs ik graag naar mijn boek ‘*Op weg naar het Licht in jezelf*’ - een bewustzijnsweg.

HET BOEK IS TE BESTELLEN VIA DE WEBSITE

WWW.OPWEGNAARHETLICHT.COM

OF VIA MIJN MAILADRES HANS.VD.HORST@ZIGGO.NL

ONDER OPGAVE VAN JE ADRES. HET BOEK KOST € 22,50.

WIJ VROEGEN U ONS TE LATEN WETEN WAT KRITISCH KATHOLIEK-ZIJN VOOR U BETEKENT. IN DIT NUMMER VAN MARIËNBURG MAGAZINE WEER EEN VAN DE INZENDINGEN.

Kritisch en óók katholiek

Kritisch katholiek-zijn is beseffen tot de Catholica te behoren. Daarbinnen mijn blik te richten op de Ene. Het is de onderstroom van mijn leven ervaren. Het is voelen religieus geraakt te zijn en deze geraaktheid te willen ontwikkelen in mijn leven. Het is realiseren waardoor ik word geïnspireerd. Het is als zelfdenkend mens alles toetsen, kritisch zijn en het goede behouden. Kritisch katholiek is mij laten inspireren door Bijbel en evangelie, maar door nieuwe inzichten, achterhaalde standpunten en ontwikkelen op allerlei gebied, wel met een kritische blik. Het is de christelijke mythe niet verlagen tot historische feiten in een dik oud boek, maar de waarden en betekenis daarvan laten doordringen in mijn eigen leven. Het is ook openstaan en putten uit andere bronnen.

Kritisch katholiek-zijn is durven zeggen het niet zeker te weten. Dat ik schijnbare zekerheden durf los te laten. Dat ik de waarheid niet in pacht hebt. Dat ik daarom de 'andersdenkende' op gelijk niveau tegemoet wil treden. Kritisch katholiek-zijn is een leven lang tastend zoeken. Zoeken naar tekens van spiritualiteit, naar zin, naar een zinvol leven. Zoeken naar wie ik werkelijk wil zijn. Zoeken naar het Onnoembare.

Het is gelijktijdig zoeken en uiteindelijk met moeite vinden van geestverwanten. Medemensen waarvoor religie méér is dan een gewoonte of traditie. Mensen waarmee ik kan delen. Het vinden van een plaats waar het Woord eigentijds wordt vertaald. Waar woorden en

gebaren niet slechts herinneren, maar nieuwe betekenis krijgen. Waar niet kritiekloos waarheden worden aangenomen op gezag van een ander. Kritisch katholiek-zijn is het vinden van een plek waar rondom een leeg Midden bijeengekomen wordt. Waar iemand niet door macht, maar op voorspraak van de gemeenschap, uit die gezindte voor een moment voorgaat en na het bij-EEN-zijn daarin terugkeert. Waar respect niet wordt afgedwongen door een verplichte aanspreektitel. Waar vreugde en leed openlijk gedeeld mogen worden in de voorbeden en niet verstopt blijven in een boekje. Waar de collecte niet als iets 'helaas noodzakelijks' naar de marge van een dienst wordt geschoven. Waar liederen gezongen mogen worden in woord en klank van deze tijd. Waar ook in theologie, levensbeschouwing en geestkracht nieuwe klemtonen worden gevonden. In die kleine gemeenschap vind ik geestverwanten die durven erkennen dat de Kerk van de Christus, de gezalfde, altijd in transitie is. Gelijkgzinden die hun overtuiging niet laten verlagen tot historie, maar het Mysterie een geheim laten en een andere mening respecteren. Ik tref daar medemensen waarvoor 'compassie' een werkwoord is. Ik ontdek daar regelmatig sporen van de Ene in zijn aanwezige Afwezigheid. Het Onnoembare zie ik daar in de ander, de ander waarvoor de Ene ook haar of zijn kijkrichting blijkt te zijn. Samen kritisch en óók katholiek.

Paul Seesink, Dordrecht (6 november 2019)

HUUB SCHUMACHER

SLAPEN OP DE RUG VAN EEN TIJGER

Het is vervelend als je van jezelf weet dat je bij tijd en wijle een fantast bent. Met dien verstande kan ik me toch niet aan de indruk onttrekken dat de prachtige natuurfilms die de EO nog altijd op televisie uitzendt eigenlijk de bedoeling hebben in mij een lied te doen opborrelen van: 'Lieve God, wat geweldig dat U dit alles voor de mensheid hebt bereid..' Weet je, ik proef er iets van natuurvergoddelijking in, in die films.

Nou, beste lezer, daar moet ik uitgerekend nu, in deze tijd, mee af komen zakken, met dat goddelijke van de natuur! Als die ons met z'n allen ooit een loer gedraaid heeft, is het nu wel! Meedogenloos is ze, met geen greintje gevoel voor menselijkheid. Zo werd ik, en word ik trouwens nog altijd, onpasselijk als ouders me zeggen: 'wij danken God dat Hij ons zo'n gezond stel kinderen heeft gegeven.' Nee, de natuur is van God los, koud, steenkoud. Het heeft ook geen enkele zin haar de schuld te geven; ze zegt niks terug hoor, helemaal niks

Charles Taylor, die momenteel op wijsgerig gebied wel wordt gezien als de grootste denker ter wereld, die vindt – zo staat in z'n boek *Een seculiere tijd* - dat Pascal al in de 17e eeuw worstelde met datgene wat ook nu de worsteling uitmaakt in het hart van de moderne mens: het volkomen op zichzelf teruggeworpen zijn in een duizelingwekkend, onbegrijpelijk kil heelal (blz. 26). Als trefzeker beeld van jou en mij zegt Pascal: 'je slaapt op de rug van een tijger!' Al jouw zekerheden kunnen in één seconde weg zijn. Elke caféhouder-van-vandaag weet uit ervaring waar Pascal het over heeft.

Wereldberoemd in dit verband is het 'Memoriaal' van Pascal, een stuk papier dat hij in de voering van z'n jas genaaid had om het nooit meer te vergeten. Hij had er de kreten van verbazing en dankbaarheid op geschreven die bij hem opgeweld waren toen hij in de nacht van 23 november 1654, intens en vol angst bewust van de afgrondelijkheid van het heelal, de afgrondelijkheid ook van z'n eigen lijdende nietige mensjesbestaan, plots vanuit die afgrond de liefde van God in de vorm van de gekruisigde Christus op zich toe voelde stromen die hem de zekerheid gaf voor altijd veilig te zijn door Gods genade.

Klinkt het toesnellen van Gods liefde hier wellicht even als 'een duveltje uit een doosje', dat is schijn, want niemand beseft méér dan Pascal hoezeer wij naar elkaar juist die liefde van God die ons tegemoetkomt, moeten

vertalen in concrete betrokkenheid op elkaar – geplakt als we met z'n allen zitten tegen een donkere rond zijn as wervelende zwerfkei, die met ongekende snelheid door een aardedonker heelal raast. Te midden van al het onbegrijpelijke waar ons verstand amper vat op heeft, is Pascals grote ontdekking dat er behalve de orde van de kennis ook de orde van de liefde is. De wetenschapper Pascal ontdekte: een mens heeft een verstand, maar ook een hart.

Behalve verstand heb je als mens ook hart! En dat hart dat gevoelig is voor Gods liefde, dient zich te openen naar anderen waardoor je hun angst om in de diepte te vallen onderbreekt. Kennis, hoe belangrijk ook, schiet oneindig tekort om aan de mens het vertrouwen te geven dat z'n hart niet missen kan, zijn hart dat juist de openheid is voor Gods genadige toewending.

Op het moment dat ik dit schrijf moeten we zoveel mogelijk binnenblijven. Weet je wat ik hoop? Dat de EO niet te beroerd is om de ene na de andere prachtige natuurfilm op televisie te brengen. Het verzet m'n gedachten, doet me genieten. Die vervelende bijgedachte kan ik nu wel achter me laten, en als ik me 's avonds neervlei op de rug van de tijger dan denk ik aan al het liefs wat ikzelf voor anderen mag betekenen en zij voor mij.

N
M
D
H
O
C
O
L
U
M
N.
M
N.